

KAZALO

Uvod	6
Hokus pokus: semena	
ČEMUSEMENA	8
<i>1. DEL</i>	
PA ZAČNIMO!	10
<i>Kaj raste na vrtu • Spoznajte svoj vrt • Bodite iznajdljivi</i>	
<i>• Koliko vrečk semena • Osnove kalitve • Načrtujte setev •</i>	
<i>Rešujemo težave pridelovalcev semen • Skrivnosti shranjevanja in skladiščenja semena</i>	
<i>2. DEL</i>	
KAKO VZGOJIMO SADIKE V ZAPRTEM PROSTORU	46
<i>Na mesta, pripravljeni, oprema! • Kako posejemo seme •</i>	
<i>Seme s posebnimi potrebami • Od semena do sadike • Kako presadimo v večjo posodo • Iz semena trajnice Kako predstavimo rastline na vrt</i>	
<i>3. DEL</i>	
KAKO POSEJEMO SEME NA PROSTEM	112
<i>Kako pripravimo vrt na seme • Koliko naj bodo rastline narazen: gredice, vrste ali sejanje na široko • Kako sejemo na cvetličnem vrtu • Kako skrbimo za seme in sadike</i>	
Stvarno kazalo.....	139

UVOD

HOKUS POKUS: SEMENA

Iz leta v leto me že sredi zime pričakujejo prve semenske vrečke, kot kartice, ki si jih izmenjujejo otroci: nekaj od tu, nekaj od tam. Vendar pa se v moji vsakoletni zbirki znajde tudi obilo zakladov: semena, ki jih izmenjam in tista, ki jih dobim od prijateljev in kolegov vrtnarjev. Preden iz njih nastane vrt, kupček bolj spominja na zavitek igralnih kart kot pa na popolno zbirko sličic, ki bi si jih izmenjevala z drugimi. Pravi čas in pravila igre so zelo pomembna, ko se iz kupčka vrečic s semeni porodi vrt, ki dobro uspeva. Ne pozabite, da pravila igre določajo semena, ne vi. Sadika bo zrasla le, če boste razumeli, kaj seme potrebuje za rast. Uspešni vrtnarji niso hazarderji, ki bi vrgli dvainpetdeset kart v zrak, nato pa jih čim hitreje pobrali, ampak jim bolj dišijo igre s kartami, kot sta bridž in kanasta, kjer štejejo potrpežljivost, sistematičnost in strategija. Na srečo pa se setve semen vsi zlahka naučimo. Nekatera osnovna načela so na dlani in uspeh je zagotovljen. Vedeti morate le, kaj semena potrebujejo za vzklitje in kako je treba načrtovati setev, da se rastline lahko podajo na vrt, ko ste zanje naredi vi in tudi vreme. V pričujoči knjigi boste izvedeli vse potrebno, da bo iz tistega kupčka semenskih vrečk nastal vrt, ki si zasluži petico. Naučili se boste, kako preprosto je sejati in skrbeti za sadike tako pri sebi doma kot na prostem ter kako izbirati lončke in zmes za lončnice v času setve. Dotaknili se

bomo tudi, kako načrtovati setev, ki bo po godu tako vam kot vašemu koščku zemlje, in pojasnili, kako zrastejo čvrste in zdrave sadike, ki se kitijo na vrtu.

ČEMU SEMENA

SEVEDA JE MALA MALICA ZAVITI PO SEME v najbližjo vrtnarijo ali veleblagovnico, vendar bo tamkajšnja izbira bolj borna. Vzgajajte svoje sadike, da boste lahko izbirali med neverjetnim številom zelenjave in cvetja, na katere ne boste naleteli za vsakim vogalom. Morda vam bo zadišal hibrid, ki bogato obrodi, ali katera od običajnih sort, ki se prenašajo iz roda v rod, kakšna bolj neobičajna sorta, ki je rasla na vrtu vaše babice, ali morebiti rastline, ki v vašem podnebjju zlahka preživijo. Zagotovo vas bo vzgajanje sadik iz vašega semena navdalo s ponosom, da ste z delom lastnih rok nekaj dosegli. Vzgajati sadike iz semen je smiselno iz več razlogov:

1. Denarnica bo manj trpela! Denarnica se bo manj stanjšala, če boste vzgajali svoje sadike, kot pa če bi zavili v trgovino ponje, kar drži tudi, če si boste omislili osnovno orodje in opremo, ki ju omenjamo v knjigi. Če opremo že imate, je bistveno ceneje seči po semenih kot po rastlinah.

2. Lotite se biološkega vrtnarjenja. Če vrtnarite tudi zato, ker so vam po godu varne rastline, v katerih ni niti sledu kemikalij, pazite na živež od semena do svoje mize.

3. Preizkušajte. Poskusite najboljša semena, ki so se pravkar znašla na tržišču, presajajte ob drugačnem času kot sicer ali posadite zelenjavo, ki na vašem vrtu še ni rasla – ne da bi zapravili veliko »cvenka«.

4. Pripravite si svoj urnik. Rastline se v vrtnarijah in drugih trgovinah dobijo takrat, ko jih sadi »večina« ljudi. Vi se ravnajte po novem urniku. Posadite jih zelo zgodaj in boste obilno želi, rastline lahko pozimi rasejo v tunelih, za kar se lahko brez svojega semena obrišete pod nosom.

5. Posejte seme, kjer naj bi rastlina pozneje rasla. Nekatere vrste zelenjave in cvetja se z vsemi »štirimi koreninami« branijo presajanja (glej str. 42), zato jih posadite točno tam, kjer naj bi pozneje rasle. Lahko pa si omislite biološko razgradljivo posodo, ki jo boste presadili z rastlino vred (za to možnost glej str. 40).

6. Naj v hiši zraste vrtnar. Naučite otroka sejati, pa bo v hiši en vrtnar več. Najbolj mu bodo vzela sapo semena, ki hitro kalijo, denimo nizek fižol, ognjič, cinije, sončnice in slakovke.

7. Hiti počasi. Če ste se šele dodobra podali na vrtnarsko pot, začnite z malo vrečkami – najbolje bo, če uporabite več različnih semen, ki jih boste posejali tam, kjer naj bi rastline pozneje rasle, in nekaj, ki jih boste posejali v zaprtih prostorih. Za več zamisli glej Začnite preprosto na str. **XX**.

PRVI DEL

PA ZAČNIMO!

Recept za uspeh pri marsikaterem semenu je enakomerna obsijanost s soncem in vlaga. Še zlasti bodo hitro vzklile enoletnice, vendar ni treba pustiti vnaprej tudi trajnic, dreves, grmovnic in trte – a v tem primeru velja, da je potrpežljivost božja mast. Čeprav boste morali ubrati določeno strategijo in se ozirati na posamezne podrobnosti, kajti vsaka rastlina za kalitev potrebuje nekaj drugega, vam lahko zaupam skrivnost, da za vse vrste semen veljajo enaka osnovna načela.

V tem poglavju boste izvedeli vse mogoče: kako izbirati rastline, kupovati semena in kako pravilno brati semenske vrečke. Naučili se boste, koliko semen potrebujete, kako ugotoviti, ali so semena že za na smetišče zgodovine (če ste jih obdržali iz katere od prejšnjih sezon) in kako pridelati in hraniti svoje seme. Zaupala vam bom, kako si pripraviti urnik za setev in sajenje, ki bo ukrojen na mero vašega vrta. Izvedeli boste tudi, katere tegobe se radi »naselijo« na vašem koščku zemlje in kako jih ugnati v kozji rog.

KAJ RASTE NA VRTU

Omarice za seme v bližnji vrtnariji – če si morda ne razbijate glave s tem, kaj bi izbrali iz kataloga ali spletne strani – so zabavne, ko si v odnosu s semeni še niste na ti. Kako mamljive znajo biti tiste božanske fotografije na vrečkah, ki za povrh obljublajo še novo življenje, ki bo zrastle iz vsebine! Kako privlačno je tole seme in kako šele ono! Čeprav boste za posamezno vrečko semen odšteli le kakšen evro, se lahko hitro znajdete iz oči v oči s prazno denarnico. Zalogo semena si naredite šele takrat, ko ste si že postavili merila, kaj naj pri vas sploh raste.

Natančneje premotrite svojo zaplato zemlje in uspeh bo skorajda zagotovljen: oglejte si, kako sije sonce in kateri drugi pogoji vladajo na njej, na osnovi tega pa pripravite seznam rastlin, ki bodo v običajnih pogojih (sonce, senca, bogata ali revna prst ipd.) na vašem najbolje uspevale. Pri roki imejte sezname iz pričujoče knjige ali se pozanimajte pri prijateljih vrtnarjih, lahko pa tudi pobrsKate po spletu. Seznam primernih rastlin vse skupaj bistveno olajša, saj morate samo priskočiti rastlinam na pomoč, ne da bi vam sive lase delal še vrt. V podpoglavju Spoznajte svoj vrt na str. 10 vam svetujem, na kaj morate biti pozorni, ko ocenjujete svoj vrt. Razmislite o stvareh, ki jih navajam v nadaljevanju, pa bo izbor pravih semen mačji kašelj.

Izberite rastline, ki vam zares dišijo

Natančno si zapišite, kaj bi radi, floskule, kot na primer »okusna zelenjava« ali »lepo cvetje«, vam ne bodo kaj prida v pomoč. Vprašajte se, po kateri zelenjavi se vam najbolj cedijo sline. Imate morda naraščaj? Po čem najraje segajo otroci? Vrt je najpametneje posejati z rastlinami, ki vam dejansko odgovarjajo, ne pa z vrtninami, za katere menite, da bi vam morale odgovarjati. Zakaj bi zavihali rokave za nekaj, ob čemer nikomur v družini ne bodo zasijale oči? Ko ugotovite, s katerimi kulturami bi poskusili, ne izbirajte takšnih, ki naravnost bijejo v oči, ampak poskusite kaj drugega, morda vijolično ali rumeno papriko, morda poletno zvezdasto muškatno bučo, ki jih prav tako zlahka vzgojite iz semena kot vse tiste sorte, na katere boste naleteli pri branjevkah na tržnici. Lahko si omislite tudi zelenjavo, za katero je treba seči globoko v žep ali pa se je ne morete najesti do sitega – denimo grozdasti paradižnik ali sladki grah.

Enako odberite tudi cvetje, ki bi ga radi vzgojili. Morda vam je najbolj po godu cvetje, iz katerega lahko delate suhe in sveže šopke za v vazo ali vam bolj »dišijo« dehteče cvetlice, kjer se metulji počutijo kot doma. V nekaterih katalogih in na spletnih straneh boste naleteli na semena priljubljenih enoletnic posamezne barve. Kaj pa, če bi posadili samo rožnate ali rumene cinije, da se bodo zlile z ostalimi rastlinami na vrtu?